

УДК 37.091.3

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-3-29>**Олексій САМОЙЛЕНКО,***orcid.org/0000-0002-6374-4168*

доктор педагогічних наук,

доцент

*Навчально-наукового інституту інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій**(Київ, Україна) alex1mdu@gmail.com***Світлана САВЧУК,***orcid.org/0000-0002-9218-4919**викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик**Фахового коледжу Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської**обласної ради**(Луцьк, Україна) svit0287@gmail.com***Ольга КАНАРОВА,***orcid.org/0000-0001-6876-6326*

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи

*Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького**(Запоріжжя, Україна) olga_mdru@ukr.net*

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ТА ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовані особливості дистанційного навчання, визначено фактори впливу на навчання, та розглянуті його ризики. Встановлено, що заклади освіти з початком пандемії запровадили підходи дистанційного та змішаного навчання для ефективного викладання та використовували цифрові технології для реалізації навчальних програм. Дистанційне навчання під час пандемії допомагало студентам зручно та швидко здобувати необхідні навички для задоволення потреб у майбутній роботі. Використання технологій в освітньому секторі не є новою концепцією, оскільки сучасні комп'ютерні технології, такі як онлайн-навчання та інші інструменти, вже використовуються в різних формах. Однак попит на технології та онлайн-платформи для навчання значно зріс під час глобальної епідемії та війни в Україні, спричиненої Російською Федерацією в 2022 році.

Метою дослідження було визначити, які фактори мають вплив на дистанційне навчання, які платформи знають та віддають перевагу здобувачі освіти. Адже, ефективне онлайн-навчання вимагає взаємозалежності для спільного розуміння цілей навчання в навчальній спільноті. Ретельний моніторинг факторів впливу на навчання дозволить визначити потреби студентів і відповідно організувати навчання. Базою дослідження стали студенти Навчально-наукового інституту інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій, Луцького педагогічного коледжу та Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

У результаті дослідження, переважна більшість студентів відмітили платформи Classroom та Moodle. Майже рівномірно розподілились платформи для створення інтерактивних тестів, використання інтерактивних дошок, сервіси для онлайн-демонстрацій. Також було задане питання, які саме фактори з перерахованих мають найбільший вплив на бажання студентів навчатись при дистанційній формі. Адже, дистанційне навчання це перш за все висока здатність самоконтролю студента. Автори зазначають, що розподіл відповідей між матеріальними факторами, необхідністю отримати диплом та бажанням стати спеціалістом розподілились відносно рівномірно. Також були проаналізовані відповіді студентів в відкритому опитуванні.

Ключові слова: дистанційне навчання, цифрові інструменти, цифрові платформи, опитування, анкетування, заклади вищої освіти, коледжі.

Oleksii SAMOILENKO,
orcid.org/0000-0002-6374-4168
Doctor of Pedagogical Sciences,
Associate Professor

*Educational and Research Institute of Information Security and Strategic Communications
(Kyiv, Ukraine), alex1mdu@gmail.com*

Svitlana SAVCHUK,
orcid.org/0000-0002-9218-4919

*Lecturer at the Cycle Commission Preschool, School Pedagogy, Psychology and Methods
Municipal Institution of Higher Education "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council
(Lutsk, Ukraine) svit0287@gmail.com*

Olga KANAROVA,
orcid.org/0000-0001-6876-6326

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Preschool Education and Social Work
Melitopol State Pedagogical University named after Bohdan Khmelnytsky
(Zaporizhzhia, Ukraine) olga_mdpu@ukr.net*

FACTORS OF INFLUENCE ON DISTANCE LEARNING OF STUDENTS OF HIGHER AND PRE-HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

The article analyzes the features of distance learning, identifies the factors influencing learning, and considers its risks. It is established that since the beginning of the pandemic, educational institutions have introduced distance and blended learning approaches for effective teaching and used digital technologies to implement curricula. Distance learning during the pandemic helped students conveniently and quickly acquire the necessary skills to meet the needs of future work. The use of technology in the education sector is not a new concept, as modern computer technology such as online learning and other tools are already being used in various forms. However, the demand for technology and online learning platforms has increased significantly during the global epidemic and the war in Ukraine caused by the Russian Federation in 2022.

The purpose of the study was to determine what factors influence distance learning, which platforms are known and preferred by students. After all, effective online learning requires interdependence for a common understanding of learning goals in the learning community. Careful monitoring of the factors influencing learning will allow to identify the needs of students and organize training accordingly.

As a result of the study, the vast majority of students noted the platforms Classroom and Moodle. Platforms for creating interactive tests, using interactive whiteboards, services for online demonstrations were almost evenly distributed. The basis of the study were students of the Educational and Research Institute of Information Security and Strategic Communications, Lutsk Pedagogical College and Melitopol Bohdan Khmelnytsky State Pedagogical University

The question was also asked, which of these factors have the greatest impact on the desire of students to study remotely. After all, distance learning is primarily a high ability of self-control of the student. The authors note that the distribution of responses between material factors, the need to obtain a diploma and the desire to become a specialist were distributed relatively evenly. The answers of students in an open survey were also analyzed.

Key words: *distance learning, digital tools, digital platforms, surveys, questionnaires, higher education institutions, colleges.*

Постановка проблеми. Сучасні освітні стандарти орієнтують на перехід від навчання як процесу, в якому студент є об'єктом впливу викладача, до навчання, де студент стає активним суб'єктом з правом самостійного вибору умов та засобів оволодіння необхідними компетентностями, а викладач виконує роль партнера в комунікації зі студентами. Дистанційне навчання (Distance Learning, Distance Education) – це така форма організації освітнього процесу, основою якої є самостійна робота студента. Це дає змогу навчатися у зручній для людини час та у віддаленому від викладача місці (тому дистанційне). Але багато вче-

них та дослідників, науковців відзначають, що саме дистанційне навчання – це є саморозвиток, самоосвіта та самоконтроль студента. На думку авторів, необхідно розглянути, які саме фактори впливають на навчання студентів при дистанційній формі, що саме підвищує мотивацію. Які вони знають дистанційні платформи, та які інструменти, на їхню думку є ефективними. Для цього автори створили опитувальник, який поширили серед студентів своїх закладів освіти.

Аналіз досліджень і публікацій. Проаналізувавши праці вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як В. Биков, К. Осадча, О. Малихін,

О. Спірін, О. Овчарук, Л. Карташова, Н. Бьорн-Андерсен, Р. Деллінг, автори знайшли підтвердження широкого розповсюдження дистанційного навчання в Україні, Європі та Америці. Особливо масового розвитку воно набуло з початком пандемії, і на зараз продовжується через війну в Україні. Шляхи покращення ефективності дистанційного навчання досліджували М. Ніари, Є. Манусу, А. Ліонаракис, Л. Карташова, О. Спірін, В. Прибилова, В. Олійник та ін. На їхню думку дистанційне навчання є досить суперечливою формою навчання з позицій ефективності. Дослідженню різних аспектів процесу самостійної роботи, питань самоосвіти студентів та викладачів, присвятили свої роботи ряд таких вчених - А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Безпалько, С. Дяченко, Б. Єсіпов, О. Васюк, Н. Морзе, Р. Нізамов, А. Усова.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У результаті аналізу наукових вітчизняних досліджень, авторами встановлено, що недостатньо уваги приділено саме опитуванню студентів, проведенню анкетувань щодо їх бажання навчатись, бути здатними до самоконтролю та самоорганізації під час дистанційного навчання. Опитування дасть змогу студентам критично мислити, що саме йому заважає навчатись, та які інструменти дистанційного навчання є ефективними в роботі.

Мета статті. Проаналізувати праці вчених, які є на сьогодні, щодо ризиків, які виникають під час дистанційного навчання; через опитування та анкетування узагальнити сприйняття дистанційного навчання студентами, виділити основні фактори, які впливають на їх ефективне навчання, визначити ступінь обізнаності цифрових платформ.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Навчатися вчитися – топ-навичка не тільки для майбутнього, а тут і зараз. Освітні експерти переконані, що у 2030 році процес навчання стане безперервним. Тому для студентів є нагода прокачати свій скіл, більше навчаючись самостійно за умов якісно організованого дистанційного навчання. Період воєнного стану та COVID-19 внесли корективи в навчальне середовище в Україні. Адже більш широкого застосування набуло дистанційне та змішане навчання, яке раніше використовувалось лише частково, хоча і в багатьох закладах освіти України. Постали унікальні виклики перед усіма типами та рівнями навчання, вищої освіти, передвищої, професійної, післядипломної. Ціле покоління студентів відчуло, як може впливати на них перервана освіта та навчання. Тому саме безперервність, використання ІКТ та підвищення цифрових навичок і викладачів, і студентів, забезпечить якісну освіту в такий важкий час в Україні.

Інформатизація процесу освіти та новітні інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) за умови повного їх використання та введення до освітнього процесу, докорінно змінюють перебіг життя суспільства. У процесі дистанційного навчання часто використовуються дистанційні курси – інформаційні продукти, які є достатніми для навчання за окремими навчальними дисциплінами» (Положення про дистанційне навчання, 2004). Що позитивно впливає на підвищення цифрової грамотності викладачів.

Деякі дослідники розглядають дистанційне навчання як новий щабель заочного навчання, обумовлений розвитком засобів телекомунікацій і особливо розвитком Інтернету. Авторам даного дослідження ближче позиція В. Мурадової (Мурадова, 2015), яка вважає, що дистанційне навчання не можна зводити до вдосконаленого заочного навчання, тому що між ними є принципові відмінності, а саме:

- постійний контакт з викладачем, можливість оперативного обговорення з ним виникаючих питань;

- можливість організації дискусій, спільної роботи над проектами та інших видів групових робіт у ході вивчення курсу.

У педагогічній літературі дистанційне навчання розглядається як якісно нова форма освіти, що ґрунтується на принципах самостійності навчання студентів, сучасних педагогічних методах, технічних засобах передачі інформації як особливого типу освітньої діяльності, що робить процес гнучким, варіативним, багатовекторним, уможливорює навчання студентам індивідуальної освітньої траєкторії відповідно до їх потреб, інтересів і здібностей.

Але дистанційне навчання має багато і ризиків. Згідно звіту Європейського центру (Cedefop, 2020), викладачі та студенти стикаються з такими проблемами:

- відсутність доступу до обладнання та підключення до Інтернету, необхідного для дистанційного навчання;

- відсутність цифрових навичок та компетенцій для ефективного використання платформ; поганий досвід створення цифрового навчального змісту;

- відсутність досвіду в електронному навчанні та інших методах дистанційного навчання, особливо для викладання практичних компонентів;

- побоювання щодо питань конфіденційності, авторських прав та захисту даних.

Застосування новітніх інформаційних технологій і засобів навчання, використання онлайн технологій в умовах дистанційного навчання

потребує від викладачів і адміністрації вводити додаткові заходи для контролю, якості робіт, зменшення та уникнення плагіату під час виконання контрольних, практичних, самостійних, тестових робіт. Адаптація компетентності викладачів, сприяють їхній участі у безперервному професійному розвитку, їх мобільності, залучення до розробки курсів дистанційного навчання.

Дистанційне навчання набуло широкого поширення також у багатьох країнах світу і з кожним роком його популярність стрімко зростає. Наприклад, у США та Канаді як альтернативу традиційному навчанню створено віртуальні університети, де кожен студент може отримати освіту за основними дистанційними курсами на базі будь якого університету. В Європі створено відкриті університети дистанційної освіти, тобто група навчальних закладів, які реалізують дистанційні програми. Методики такого навчання передбачають застосування нових інформаційних технологій, які включають супутникове телебачення, комп'ютерні мережі, мультимедіа тощо. У колі провідних навчальних закладів світу, наприклад, Національному технологічному університеті (США), Шанхайському університеті (КНР), створені і набули популярності такі відносно нові інституції дистанційної освіти та самоосвіти, як телеуніверситети, тьютерські центри (мультимедійне навчання), інформаційні центри (інтернет-навчання) (Даченко, Сузанська, 2017).

Дистанційне навчання розглядається науковцями, як ефективний інструмент у розробці методів навчання та викладання у вищій освіті. Однак, його успіх повністю залежить від того,

наскільки студенти сприймають цю технологію. Якщо студент відчуває дискомфорт у використанні цієї технології, то вона не зможе допомогти здобувачам належним чином розвиватися у віртуальній системі навчання. Таким чином, метою даного дослідження є аналіз можливих факторів, які впливають на ефективне навчання студентів, зосередившись на проблемах, з якими стикаються студенти закладів вищої освіти.

Базою дослідження стали студенти Навчально-наукового інституту інформаційної безпеки та стратегічних комунікації, Луцького педагогічного коледжу та Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. В опитуванні взяло участь 75 студентів, які навчались на 4 курсах. Така категорія була обрана не випадково, адже студенти 4 курсів вже знайомі зі своїм фахом, мають досвід навчання і дистанційно, і очно, тому можуть надати більш об'єктивні відповіді.

Опитування проводилось з метою визначити обізнаність студентів про цифрові платформи, їх цифрові навички, уподобання та здібності до дистанційного навчання за допомогою онлайн-режиму освіти. Більшість закладів вищої та передвищої освіти застосовують технології для навчально-виховного процесу, які підходять їм за вартістю та іншими факторами, такими як наявність необхідної інфраструктури, тому відповіді на перше питання студенти оцінили в процентному співвідношенні, як вказано на рис. 1.

З діаграми ми бачимо, що студенти в цілому ознайомлені з більшістю платформ, які використовуються дистанційно. Найбільша кількість

Обізнаність студентів про цифрові платформи, які можуть використовуватись при дистанційному навчанні

75 відповідей

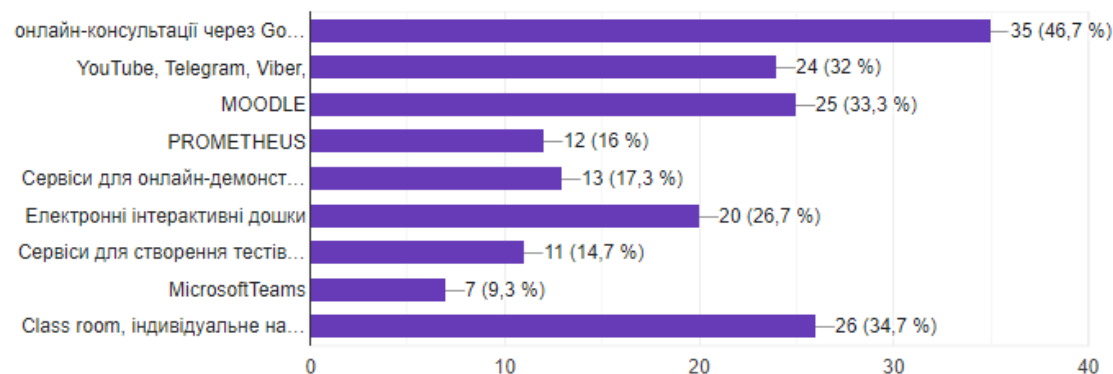

Рис. 1. Розподіл відповідей респондентів щодо обізнаності цифрових платформ дистанційного навчання

студентів відмітили онлайн консультації через спілкування в реальному часі (46,7%). Дійсно, на сьогодні це є адаптована, якісна заміна для реального спілкування в аудиторії. За допомогою мікрофона та камери можна спілкуватись зі студентами в віртуальних кімнатах, майже як в аудиторіях. Індивідуалізоване навчання через платформу Classroom (34,7%) має також свої значні переваги. Адже це безкоштовний додаток для всіх користувачів, включаючи викладачів та студентів, до нього можна отримати доступ та увійти з ПК (через веб-версію) або з мобільного телефону, за допомогою додатків для Android та iPhone. Це можливість створення онлайн-класу, який допомагає викладачам керувати навчанням та створювати інтерактивні заняття, допомагаючи студентам розширювати навчання за допомогою інструментів, доступних в Інтернеті. Майже рівномірно розподілились такі платформи – як для створення інтерактивних тестів (14,7%), використання інтерактивних дошок (26,7%), сервіси для онлайн-демонстрацій (17,3%). Досить широкого поширення на сьогодні має програмне забезпечення для управління курсами – Moodle (33,3%), яке є програмним пакетом з вихідним кодом, призначеним для допомоги викладачам у проведенні дистанційного навчання, чи для самостійної роботи студентів. Викладач може швидко та вільно обмінюватися нотатками та планами занять.

Також було задане питання, які саме фактори з перерахованих мають найбільший вплив на бажання студентів навчатись при дистанційній формі. Адже, дистанційне навчання це перш за все висока здатність самоконтролю студента.

Автори зазначають, що розподіл відповідей між матеріальними факторами (42,7%), необхідністю отримати диплом (37,3%) та бажанням стати спеціалістом (36%) розподілились відносно рівномірно. Студенти могли також дати свій варіант відповідей, які фактори можуть позитивно впливати дистанційне навчання. Це були фактори, які безпосередньо відносяться до роботи викладача, а саме:

- організовувати більше дискусійних та мотиваційних онлайн-занять, а не теоретичних лекцій;
- застосовувати в роботі викладача більше програм симуляторів, різних інтерактивних дошок та ін.

Хоча, було достатньо відповідей, що дистанційне навчання є доступним та зручним, та не потребує витрачання часу та коштів на дорогу.

Автори відзначають, що між цими факторами може існувати взаємозв'язок, адже онлайн-навчання вимагає реконструкції ролей, відносин і практичних занять між студентами та викладачами.

Загалом можна зазначити, що здобувачі в цілому задоволені дистанційним навчанням, особливо враховуючи ситуацію в Україні, коли в деяких регіонах неможливо проводити очне навчання, хоча і зазначають, що віддають перевагу традиційному навчанням.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження, авторами було встановлено, що студенти знайомі з переважною більшістю цифрових платформ, відповідно викладачі їх широко використовують в своїй роботі. Здобувачі відмітили ефективність роботи цих платформ, та відзначили, що найбільш вагомими факторами до дистанційного навчання є матеріальна зацікавленість, тобто стипендіювання,

Які фактори впливу мають найбільше значення для вас при дистанційному навчанні

75 відповідей

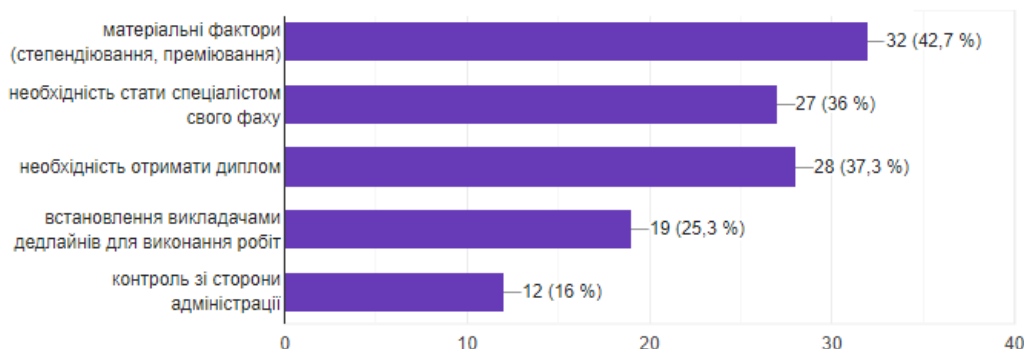

Рис. 2. Розподіл відповідей респондентів, щодо визначення факторів впливу на дистанційне навчання

необхідність отримати диплом, та можливість стати затребуваним фахівцем в своїй галузі.

Студенти повинні бути готові до технологій, управління навчанням, педагогічної практики та соціальних ролей, необхідних для онлайн-навчання. Ефективне дистанційне навчання

вимагає взаємозалежності для спільного розуміння навчальних цілей. Ретельний моніторинг та анкетування студентів, щодо факторів, які мають вплив на навчання, може допомогти викладачам визначити потреби студентів та побудувати навчання відповідно до них.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Digital gap during COVID-19 for VET learners at risk in Europe. CEDEFOP. European Centre for the Development of Vocational Training. 2020
2. Васюк О., Скумін Т. Теоретико-методичні аспекти організації дистанційної освіти. *Вісник Книжкової палати*. Вип. 2. 2011.
3. Даценко Г, Сузанська З. Дистанційне навчання як засіб стимулювання самоосвіти. Матеріали міжвузівського вебінару. ВТЕІ КНТЕУ. Вінниця. 2017. URL:http://www.vtei.com.ua/images/VN/31_03.pdf
4. Іваненко Ю. Дистанційне навчання як засіб розвитку самоорганізації студентів. *Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології»*. Вип.49. 2020.
5. Мурадова В. Х. Аналіз розвитку дистанційного навчання. *Збірник наукових праць. Системи обробки інформації*. Вип.8. С. 177–181. 2015.
6. Положення про дистанційне навчання. Наказ Міністерства освіти і науки України 21.01.2004 № 40. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#n18>

REFERENCES

1. Digital gap during COVID-19 for VET learners at risk in Europe.(2020) CEDEFOP.European Centre for the Development of Vocational Training.
2. Vasiuk O., Skumin T.(2011) Teoretyko-metodychni aspekty orhanizatsii dystantsiinoi osvity. [Theoretical and methodological aspects of distance education.] *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, vol. 2 [in Ukrainian].
3. Datsenko H, Suzanska Z. (2017) Dystantsiine navchannia yak zasib stymuliuвання samoosvity [Distance learning as a means of stimulating self-education.]. *Materialy mizhvuzivskoho vebinaru. VTEI KNTEU*. Vinnytsia. Retrieved from:http://www.vtei.com.ua/images/VN/31_03.pdf [in Ukrainian].
4. Ivanenko Yu.(2020) Dystantsiine navchannia yak zasib rozvytku samoorganizatsii studentiv [Distance learning as a means of developing self-organization of students] *Zbirnyk naukovykh prats «Problemy suchasnoi psykholohii»* [Collection of scientific works «Problems of modern psychology»]., vol.49 [in Ukrainian].
5. Muradova V.(2015) Analiz rozvytku dystantsiinoho navchannia [Analysis of the development of distance learning.] *Zbirnyk naukovykh prats. Systemy obrobky informatsii* [Collection of scientific papers. Information processing systems.]. vol.8. pp. 177–181. [in Ukrainian].
6. Polozhennia pro dystantsiine navchannia [Regulations on distance learning.](2004). Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine] № 40. Retrieved from:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#n18> [in Ukrainian].